מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בני בנים כשת"לי זתים סביב לשלחנם,
חכמים ובווים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת צו

אות ו

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל
האלוקי חסידא קדישא רבנו **שמשון חיים** ב"ר
נחמן מיכאל נחמני זלה"ה
מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'
שחי לפני כ-300 שנה בתקופת ה'אור החיים' ומקום קברו לא נודע
והבטיח שהלומד בחידושיו וספריו יזכה לישועות בבני חיי ומזוני
נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות
יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון
שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

יו"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגליון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאשקעס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"נ ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מרכנתיל (17) סניף 635
מספר חשבון 7171303028 ע"ש זרע שמשון,
כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

זכות הצדיק ודברי תורתו הקדושים יגן מכל
צרה וצוקה, ויושפע על הלומדים ועל המסייעים
בני חיי ומזוני וכל טוב סלה
כהבטחתו
בהקדמת ספריו.

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון המבואר'
נחרם לעילוי נשמת

האשה הצדקת מרת ריזל
בת ר' מיכאל הלוי ע"ה
גידלה בניה בעסירות לתורה ולחסד
הרבתה לגמול חסד בגופה ובעמונה
והיתה עסייעת במאור פנים לעניים ושבורי לב
נלב"ע ג' שבט תשע"ט
תהא עליצת יושר
עבור בניה וכל משפחתה
ת.נ.צ.ב.ה.

יהי רצון
שהלימוד בספר הקדוש הזה
יהא לענוחת נפשה רוחה ונשמתה בעולם
העליון ובזכותן הגדולה של רבינו זי"ע
תתעלה מעלה מעלה עחיל אל חיל
בגנזי מרומים להמליץ טוב בעד כל ישראל
שניוושיע בתשועת עולמים בב"א

לשותפות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון
ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעמיק בדברי רבנו ולבארם כראוי עד היכן שמשגת ידינו, אולם דברי רבנו עמוקים מני ים ואין בכוונתנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו ודעיוניו, ובודאי לא לקבוע במה שנכתב שזה הפירוש המוחלט בדבריו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים הי"ו, שבאם תמצאו דברים שאינם בראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל או רבותינו הקדמונים, בודאי לא על דבינו הקדוש זי"ע יהיה תלונתכם בי אם עלינו, ובקשתנו שטוחה לפי מהלומדים אשר יבין ומצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דברי רבינו, אנא ממנו שימציאם לידינו בכדי שנוכל לתקנם ולשלבם במהדורות הבאות, ובזה יהיה חלקו עמנו בזיכוי הרבים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים,
וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פָּרָשַׁת צַו

ו

מַאֲמָר זַ"ל
כֹּל הָעוֹסֵק
בַּתּוֹרָה אֵינוֹ
צָרִיךְ לֹא
עוֹלָה וְלֹא
מִנְחָה וְכוּ'

מְנָחוֹת פֶּרֶק י"ג (קי, א), אָמַר רָבָא, כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא עוֹלָה וְלֹא מִנְחָה, לֹא חַטָּאת לֹא אָשָׁם, ע"כ. קָשֶׁה, דְּהָא אָמְרִינַן בְּפֶרֶק ד' דְּתַעֲנִית (כז, ב), אָמַר אַבְרָהָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁמָּא יִשְׂרָאֵל חוֹטְאִים לְפָנֶיךָ, אַתָּה עוֹשֶׂה לָהֶם כְּדוֹר הַמַּבּוּל וּכְדוֹר הַפַּלָּגָה. אָמַר לֵיהּ, לָאו.

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

ו

א. לימוד התורה מגין על הלומדה שלא יחטא ולא יצטרך לכפרת קרבן
ב. העסק בפרשת הקרבנות נחשב כהקרבת קרבנות עם התשובה

האם לימוד בכל התורה מכפר כקרבן
או דווקא העסק בפרשת הקרבנות

מבואר בגמרא מְנָחוֹת פֶּרֶק י"ג (קי, א)[א], אָמַר רָבָא, כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַקְרִיב לֹא עוֹלָה, וְלֹא מִנְחָה, לֹא חַטָּאת, לֹא אָשָׁם, לפי שלימוד התורה מכפר על עוונותיו כמו הקרבנות[ב], ע"כ. ומשמע מדברי רבא, שכל לימוד בתורה מכפר כקרבן, אף כשאינו לומד בענין הקרבנות.

וְקָשֶׁה - יש להקשות על דברי הגמרא, דְּהָא אָמְרִינַן בגמרא בְּפֶרֶק ד' דְּתַעֲנִית (כז, ב)[ג], אָמַר אַבְרָהָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁמָּא יִשְׂרָאֵל יהיו חוֹטְאִים לְפָנֶיךָ, וכעונש על כך אַתָּה עוֹשֶׂה לָהֶם כְּאַנְשֵׁי דּוֹר הַמַּבּוּל - שכלית אותם מן העולם מחמת עוונותיהם[ד], וּכְאַנְשֵׁי דּוֹר הַפַּלָּגָה, שפיזרת אותם בכל העולם מחמת עוונותיהם[ה]. אָמַר לֵיהּ הקב"ה לאברהם,

ציונים ומקורות

א. לשון הגמרא, אמר ריש לקיש, מאי דכתיב (ויקרא ז, לז) ׳זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם׳, כל העוסק בתורה, כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם. אמר רבא, האי ׳לעולה למנחה׳, ׳עולה ומנחה׳ מיבעי ליה. אלא אמר רבא, כל העוסק בתורה, אינו צריך לא עולה (ולא חטאת) ולא מנחה ולא אשם. **ב.** ע"פ רש"י (ד"ה אין צריך). וכך נראה שביאר רבינו כאן את דברי רבא. אמנם במסקנת הדברים, נראה שרבינו מבאר באופן אחר, ויבואר שם. **ג.** לשון הגמרא לפנינו, אמר רבי יעקב בר אחא אמר רב אסי, אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר (בראשית טו, א), ׳ויאמר ה׳ אלוקים במה אדע כי אירשנה׳, אמר אברהם, רבונו של עולם, שמא ישראל חוטאין לפניך, אתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה. אמר ליה, לאו. אמר לפניו, רבונו של עולם, הודיעני במה אירשנה. אמר ליה, ׳קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת׳ וגו׳ (שם טו, ט). אמר לפניו, רבונו של עולם, תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם. אמר לו, כבר תקנתי להם סדר קרבנות, בזמן שקוראין בהן לפני, מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני, ואני מוחל להם על כל עוונותיהם. כעין זה מבואר בתנחומא (בפרשתינו סימן יד). **ד.** כמבואר בפרשת נח (בראשית פרקים ו-ז). **במהר"ץ חיות** (שם) ביאר, שנשבע הקב"ה בימי נח שלא יביא עוד מבול של מים, וכאן הכוונה שיעשה להם מבול אש וכדומה. וראה **שפתי חכמים** (מגילה לא, ב), שהרי על אומה אחת אפשר שיביא מבול מים. **ה.** כמבואר שם (שם יא, א-ט).

אָמַר לְפָנָיו, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם 'בַּמָּה אֵדַע' וְכוּ' (בראשית טו, ח). אָמַר לֵיהּ (שם פסוק ט), 'קְחָה לִי עֶגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת'. אָמַר לְפָנָיו, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תִּינַח בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, בִּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם מַה תְּהֵא עֲלֵיהֶם. אָמַר לֵיהּ, כְּבָר תִּקַּנְתִּי לָהֶם סֵדֶר הַקָּרְבָּנוֹת, בִּזְמַן שֶׁקּוֹרִין בָּהֶם, מַעֲלֶה אֲנִי עֲלֵיהֶם וְכוּ'. וְאִם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, מַה צָּרִךְ לְסֵדֶר הַקָּרְבָּנוֹת.

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

לָאו - לא אכלה אותם, ולא אפזרם. **אָמַר לְפָנָיו** אברהם להקב"ה, **רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, 'בַּמָּה אֵדַע' וְכוּ'** כִּי אִירָשֶׁנָּה' - הודיעני באיזו זכות יתקיימו בני בארץ ישראל[ו] (בראשית טו, ח)[ז]. **אָמַר לֵיהּ** הקב"ה לאברהם, **'קְחָה לִי עֶגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת** וְאַיִל מְשֻׁלָּשׁ וְתֹר וְגוֹזָל' (שם טו, ט)[ח] - שלשה עגלים, ושלשה עזים, ותור אחד ובן יונה אחד [מיני עופות הראויים לקרבן]. ובזה רמז לו הקב"ה לאברהם, על הקרבנות שעתידין ישראל להקריב, שהם יכפרו עליהם מעוונותיהם, ובזכותן יתקיימו. **אָמַר לְפָנָיו** אברהם להקב"ה, **רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תִּינַח** - נוח הדבר להבינו, **בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם**, ויוכלו להקריב הקרבנות שיכפרו עליהם, אבל **בִּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם**, ולא יוכלו להקריב קרבנות, **מַה תְּהֵא עֲלֵיהֶם** - היאך יתכפרו אז על עוונותיהם, כדי שיתקיימו ולא ייאבדו. **אָמַר לֵיהּ** הקב"ה לאברהם, **כְּבָר תִּקַּנְתִּי לָהֶם סֵדֶר הַקָּרְבָּנוֹת** - כתבתי עבורם בתורה פרשיות הקרבנות, ותיקנתי שבִּזְמַן שֶׁישראל קוֹרִין בָּהֶם, **מַעֲלֶה** - מחשיב **אֲנִי עֲלֵיהֶם וְכוּ'** כאילו הקריבום בפועל, אף כשבית המקדש אינו קיים, ועל ידי זה אני מוחל להם על כל עוונותיהם, ויוכלו להתקיים בעולם.

וְקשה, **אִם** - כיון שבפשיטות כן הוא **שעוֹסְקִים** ישראל **בַּתּוֹרָה**, הרי התורה מכפרת עליהם אף שאינם עוסקים בענין הקרבנות, וכדברי רבא במסכת מנחות, ואם כן, **מַה צָּרִךְ** לקרוא דוקא **בְּסֵדֶר הַקָּרְבָּנוֹת**, כדי להתכפר[ט].

ציונים ומקורות

ו. ע"פ רש"י (בראשית שם). ז. לשון הפסוק, 'וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו קְחָה לִי עֶגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת'. ח. לשון הפסוק, 'וַיֹּאמֶר אֵלָיו קְחָה לִי עֶגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאַיִל מְשֻׁלָּשׁ וְתֹר וְגוֹזָל'. ט. ראה שו"ת **חקרי לב** (או"ח סימן א ד"ה אך את זה), שהעלה שהגמרא בתענית חולקת על דברי רבא במנחות, וסוברת, שרק העסק בתורת הקרבנות מכפר. ועיי"ש שכתב, שגם רבי יצחק שאמר (מנחות שם), מאי דכתיב (ויקרא ו, יח) 'זאת תורת החטאת' 'וזאת תורת האשם' (שם ז, א), כל העוסק בתורת חטאת, כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם, כאילו הקריב אשם, חולק על רבא בזה. **ובמהרש"א** (ח"א שם ד"ה מאי דכתיב זאת) פירש, שרבא התכוין לומר, שהעוסק בתורה אינו צריך לא חטא ולא אשם, מפני שהתורה אגוני ומצלי שלא יבא לידי חטא. אבל רבי יצחק מיירי במי שחטא ונתחייב כבר, שבזה אם עוסק בתורת חטאת או אשם דייקא, נחשב לו כאילו הקריב אותו קרבן, ע"כ. ולדבריו נראה, שגם הגמרא בתענית מיירי במי שחטא [וכמשמעות הגמרא שם, שמא ישראל חוטאין לפניך' וכו'], ולכך צריך דוקא קריאת פרשת הקרבנות, כדי שיתכפר. וראה בדברי רבינו בתירוצו, שנראה שהלך בדרכו של המהרש"א. [**ביפה תואר השלם** (ויק"ר ז, ג) כתב, שקריאת סדר קרבנות מועילה למחילת עוונות, אבל כדי שיחשב להם כקריבת קרבן ממש לענין השכר, צריך התעסקות בהם דהיינו עיון ופלפול בדיניהם. ועיי"ש

מֵאֵמָתַי זַ"ל אִלְמָלֵא מַעֲמָדוֹת לֹא נִתְקַיְּמוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ

וְאַף מַאי דְּאָמְרִינַן בְּמְגִלָּה (לא,ב), **אִלְמָלֵא מַעֲמָדוֹת, לֹא נִתְקַיְּמוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, קָשֶׁה, דַּהֲלֹא אָמְרִינַן** (ירמיהו לג, כה) **'אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי', דְּשָׁמַע מִינַּהּ, עַל קִיּוּם הַתּוֹרָה עוֹלָם עוֹמֵד, וּמַהוּ 'אִלְמָלֵא מַעֲמָדוֹת' וְכוּ'. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּאִיתָא בְּמִדְרַשׁ יַלְקוּט** (שמעוני, יחזקאל רמז שנח) **עַל פָּסוּק**

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

האם העולם מתקיים בזכות הקרבנות או בזכות התורה

וְאַף מַאי דְּאָמְרִינַן בגמרא בְּמְגִלָּה (לא, ב)[א], **אִלְמָלֵא מַעֲמָדוֹת** - אם לא בזכות עסקי הקרבנות שישראל עושים[ב], שהם מכפרים עליהם, **לֹא נִתְקַיְּמוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ** - שכיון שישראל היו ח"ו כלים בעוונותיהם, אף שמים וארץ העומדים בזכות ישראל, לא היו מתקיימים. **קָשֶׁה** - יש להקשות על כך, **דַּהֲלֹא אָמְרִינַן** - כתוב בפסוק (ירמיהו לג, כה) **'כֹּה אָמַר ה' אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי'** - אם לא בשביל הברית שכרתי עם ישראל, על העסק בלימוד התורה ביום ובלילה[ג], לא היה מתקיים הברית שכרתי עם היום והלילה להיות בעיתם, כלומר, כל מעשה בראשית לא היו מתקיימים. **דְּשָׁמַע מִינַּהּ** - משמע מפסוק זה, **שֶׁעַל** - בזכות **קִיּוּם הַתּוֹרָה הָעוֹלָם עוֹמֵד**, כמו שדרשו בגמרא (פסחים סח, ב)[ד]. **וְאם כן קשה, מַהוּ הפירוש במה שאמרו בגמרא בתענית הנ"ל, 'אִלְמָלֵא מַעֲמָדוֹת' - עסק הקרבנות וְכוּ', לא נתקיימו שמים וארץ, שרק בזכות הקרבנות מתקיימים שמים וארץ.**

התורה גילתה שקרבנות מכפרים
ונמצא שהעולם מתקיים על שניהם

וְיֵשׁ לוֹמַר, בהקדם מה דְּאִיתָא בְּמִדְרַשׁ יַלְקוּט שמעוני (יחזקאל רמז שנח), **עַל הַפָּסוּק**

ציונים ומקורות

עוד מה שחילק בזה. ראה **בדרך פקודיך** לבעל ה'בני יששכר' (הקדמה ה' אות ח') שחידש שלכפרת הזדונות שאין בזה חיוב קרבן על פי התורה, הבטיח הקדוש ברוך הוא לאברהם שהעיסוק בסדר כל הקרבנות יועיל לתשובה ולכפרה בדרך הסגולה].

א. לעיל הקשה רבינו סתירה בגמרא לענין כפרה על חטאים, אם כל לימוד תורה מכפר, או רק העסק בדיני הקרבנות. ועתה מקשה רבינו סתירה בגמרא לענין מהו הדבר המעמיד ומקיים את העולם, אם המעמדות [-סדר הקרבת הקרבנות], או לימוד התורה.

יא. גם בגמרא בתענית שצוטטה לעיל, הובאה מימרא זו.

יב. ע"פ רש"י (תענית שם ד"ה אמר רב אסי).

יג. כמו שנאמר (יהושע א, ח) 'לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ, וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה'.

יצויין, שבגמרא מגילה שם דרשו פסוק זה עצמו 'אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה' וגו' לענין הקרבנות, שז"ל הגמרא שם, אמר רבי אמי, אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר 'אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי', וכתיב 'כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים בְּמָה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה', אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, שמא חס ושלום ישראל חוטאים לפניך, ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה וכו' [ולפי זה מתפרש 'אִם לֹא בְּרִיתִי' על ברית בין הבתרים, ששם הבטיח הקב"ה לאברהם, שהקרבנות יכפרו על ישראל, ו'חוקות שמים וארץ' מתפרש להבא, כלומר 'אִם לֹא בְּרִיתִי' של בין הבתרים על הקרבנות, לא הייתי שָׂם את החוקות של יומם ולילה, ושל שמים וארץ. ע"פ תוס' יו"ט (נדרים פ"ג מי"א, אבות פ"ה מ"ב)]. אולם במסכת תענית לא הובא פסוק זה. וכן בפסקי הרי"ד במגילה שם, נראה שלא גרס פסוק זה. ואולי גם רבינו לא גרס פסוק זה, אף בסוגיא שבמגילה.

יד. לשון הגמרא, והאמר רבי אלעזר, אילמלא תורה, לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר 'אִם לֹא בְּרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי'. ובמשנה באבות (פ"א מ"ב) שנינו, על שלושה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. ראה לשון רבינו להלן.

(יחזקאל יח, ד) 'הַנֶּפֶשׁ הַחֹטֵאת הִיא תָּמוּת', שָׁאֲלוּ לַחָכְמָה, חוֹטֵא מָה עָנְשׁוֹ. אָמְרָה לָהֶם, 'חַטָּאִים תְּרַדֵּף רָעָה' (משלי יג, כא). שָׁאֲלוּ לַנָּבוּאָה, חוֹטֵא מָה עָנְשׁוֹ. אָמְרָה לָהֶם, 'הַנֶּפֶשׁ הַחוֹטֵאת הִיא תָּמוּת'. שָׁאֲלוּ לַתּוֹרָה וְכוּ', אָמְרָה לָהֶם, יָבִיא אָשָׁם וְיִתְכַּפֵּר לוֹ. שָׁאֲלוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכוּ', אָמַר לָהֶם, יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיִתְכַּפֵּר, הָדָא הוּא דִּכְתִיב (תהלים כה, ח) 'טוֹב וְיָשָׁר ה'' וְכוּ', עכ"ל. וְהַשְׁתָּא נִיחָא שַׁפִּיר לְמֵימַר 'אִלְמָלֵא מַעֲמָדוֹת' וְכוּ', שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה, מִפְּנֵי שֶׁזֶּה תָּלוּי בְּזֶה, שֶׁהַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת, מִי שֶׁחָטָא יָבִיא קָרְבָּן. וּבְמִדְרָשׁ זֶה נִמְצֵי יֵשׁ לְדַקְדֵּק, מֵאֵיזֶה טַעַם נָתְנוּ כָּל אֶחָד מֵהֶם דַּוְקָא תְּשׁוּבוֹת אֵלּוּ.

מַאֲמָרָם זַ"ל שָׁאֲלוּ לַחָכְמָה חוֹטֵא מָה עָנְשׁוֹ אָמְרָה לָהֶם וְכוּ', שָׁאֲלוּ לַנָּבוּאָה וְכוּ', שָׁאֲלוּ לַתּוֹרָה וְכוּ'

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

(יחזקאל יח, ד)[ט] 'הַנֶּפֶשׁ הַחֹטֵאת הִיא תָּמוּת', שָׁאֲלוּ לַחָכְמָה, חוֹטֵא, מָה עָנְשׁוֹ - איזה עונש ראוי שיקבל על חטאו. אָמְרָה לָהֶם החכמה, 'חַטָּאִים תְּרַדֵּף רָעָה' (משלי יג, כא) - ראוי שהרעה והצרות ירדפו אותו, כעונש על חטאו, ולא יהיה לו תיקון אחר. ושוב שָׁאֲלוּ לַנָּבוּאָה, חוֹטֵא מָה עָנְשׁוֹ. אָמְרָה לָהֶם, 'הַנֶּפֶשׁ הַחוֹטֵאת הִיא תָּמוּת'[ט] - ראוי החוטא להענש במיתה שתכפר לו חטאו, ואין לה תקנה אחרת. שָׁאֲלוּ לַתּוֹרָה וְכוּ' חוטא מהו ענשו, אָמְרָה לָהֶם, יָבִיא קרבן אָשָׁם[י] וְיִתְכַּפֵּר לוֹ חטאו. שָׁאֲלוּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְכוּ' חוטא מהו ענשו, אָמַר לָהֶם, יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְיִתְכַּפֵּר לו, ויהיה נחשב כאילו לא חטא, וממילא לא יענש, הָדָא הוּא דִּכְתִיב (תהלים כה, ח) 'טוֹב וְיָשָׁר ה' וְכוּ' - עַל כֵּן יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ', הקב"ה הוא טוב וישר, וחפץ להצדיק בריותיו, ועל כן הוא מורה לחטאים את דרך התשובה, בלא שיענישם, עכ"ל.

וְהַשְׁתָּא נִיחָא שַׁפִּיר לְמֵימַר, אִלְמָלֵא מַעֲמָדוֹת - עבודת הקרבנות וְכוּ', לא נתקיימו שמים וארץ, ואין בזה סתירה למה שדרשו בפסחים, מהפסוק 'אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה' וגו', שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, לפי שֶׁהָעוֹלָם עוֹמֵד - מתקיים גם עַל הַתּוֹרָה, וְגם עַל הָעֲבוֹדָה של הקרבנות, מִפְּנֵי שֶׁזֶּה תָּלוּי בְּזֶה, שֶׁהַתּוֹרָה עצמה, היא זו שאוֹמֶרֶת, מִי שֶׁחָטָא יָבִיא קָרְבָּן. ולולא התורה, לא היה מתחדש שהקרבנות מכפרים, ולא היתה כפרה לחטאים, ולא היה העולם יכול להתקיים[יא].

החכמה תובעת ענוש
על טמטום הלב ושכחת התורה מחמת החטא

וּבְמִדְרָשׁ ילקוט שמעוני זֶה, נִמְצֵי יֵשׁ לְדַקְדֵּק, מֵאֵיזֶה טַעַם נָתְנוּ [-השיבו] כָּל אֶחָד מֵהֶם - החכמה, הנבואה והתורה, והקב"ה דַּוְקָא תְּשׁוּבוֹת אֵלּוּ הכתובים במדרש.

ציונים ומקורות

טו. לשון הפסוק, 'הֵן כָּל הַנְּפָשׁוֹת לִי הֵנָּה כְּנֶפֶשׁ הָאָב וּכְנֶפֶשׁ הַבֵּן לִי הֵנָּה הַנֶּפֶשׁ הַחֹטֵאת הִיא תָּמוּת'. טז. **בפני משה** (על הירושלמי מכות פ"ב ה"ו) כתב, שדברים אלה נאמרו על דרך הדמיון, כלומר, מצד החכמה, ומצד הנבואה, לא היה להחוטא שום תיקון, והקב"ה הוא שעושה לפנים משורת הדין, ומקבלו בתשובה. יז. **בזיו משנה** (תשובה פ"א ה"א) גרס, יביא **קרבן** ויתכפר. יח. ובכך נתיישב שאין סתירה בין מאמר הגמרא ששמים וארץ מתקיימים בזכות המעמדות, לבין מה שנדרש מהפסוק 'אם לא בריתי', שהעולם מתקיים על התורה. לפי שהתורה מגלה שהקרבנות מכפרים. אולם הסתירה בגמרא אם כל תורה מכפרת, או רק העסק בקרבנות, לא נתיישבה עדיין, ותתורץ להלן.

וְהִנֵּה אָמְרוּ זַ״ל (יומא לט, א), ׳וְנִטְמְתֶם בָּם׳ (ויקרא יא, מג), הָעֲבֵרָה מְטַמְטֶמֶת לִבּוֹ שֶׁל אָדָם. וְכֵן אָמְרוּ (אבות פ״ג מ״ח), הַשּׁוֹכֵחַ דָּבָר אֶחָד מִמִּשְׁנָתוֹ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ד, ט) ׳רַק הִשָּׁמֶר לְךָ׳ וְכוּ׳. וּכְשֶׁשּׁוֹאֲלִים לַחָכְמָה, חוֹטֵא מָה עָנְשׁוֹ, הֵיא אוֹמֶרֶת ׳חַטָּאִים׳ וְכוּ׳, וּמַה טִּמְטוּם לִבּוֹ וְגָרַם שֶׁהֶאֱבַד מִמֶּנּוּ הַחָכְמָה, נִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

ומתוך מה שיתבאר שכל אחד מהם השיב לפי בחינתו, תתורץ הסתירה האם העוסק בכל לימוד תורה אינו צריך להקריב קרבנות, או שדווקא בעסק בפרשיות קרבנות מתכפרים החטאים.

וּבתחילה נבאר תשובת החכמה ׳חַטָּאִים תְּרַדֵּף רָעָה׳, **הִנֵּה אָמְרוּ** רבותינו זַ״ל בגמרא (יומא לט, א)[ט] **על הפסוק ׳וְנִטְמְתֶם בָּם׳** (ויקרא יא, מג)[כ], שהואיל וכתוב ׳וְנִטְמְתֶם׳ חסר אל״ף[כא], דורשים אותו כאילו כתוב ׳וְנִטַּמְתֶּם׳[כב], מלשון טמטום, ומכאן למדנו, **שהָעֲבֵרָה מְטַמְטֶמֶת** - אוטמת וסותמת את **לִבּוֹ שֶׁל אָדָם**, שלא יוכל עוד לקבל שום חכמה. **וְכֵן אָמְרוּ** (אבות פ״ג מ״ח)[כג], **כל הַשּׁוֹכֵחַ דָּבָר אֶחָד מִמִּשְׁנָתוֹ** - מלימודו, **מַעֲלֶה** - מחשיב **עָלָיו הַכָּתוּב, כְּאִלּוּ מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ** - התחייב בעונש מיתה, **שֶׁנֶּאֱמַר** (דברים ד, ט)[כד] ׳רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ׳ וְכוּ׳, שמשמע מהפסוק, שאם שכח דבר אחד מהתורה שניתנה בסיני [׳פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים׳], הוא מסכן בכך את נפשו [׳וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד׳][כה]. **וְעל כן כְּשֶׁשּׁוֹאֲלִים לַחָכְמָה, חוֹטֵא מָה עָנְשׁוֹ, הֵיא אוֹמֶרֶת ׳חַטָּאִים תְּרַדֵּף רָעָה׳ וְכוּ׳**, כלומר, **הוּא** - אדם זה שחטא, הרי **טִּמְטוּם** בכך את **לִבּוֹ** שהרי העבירה מטמטמת לבו של אדם, **וְגָרַם שֶׁהֶאֱבַד מִמֶּנּוּ הַחָכְמָה** וישכח אותה, **ועל כן נִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ**, מחמת העוון של שכחת התורה, והוא נידון כתלמיד חכם שפורש מן התורה[כו], **וְעַל זֶה נֶאֱמַר** (קהלת א, טו)[כז] **׳מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לִתְקֹן׳** - מי

ציונים ומקורות

יט. לשון הגמרא, תנא דבי רבי ישמעאל, עבירה מטמטמת לבו של אדם, שנאמר ׳ולא תטמאו בהם ונטמתם בם׳, אל תקרי ׳ונטמאתם׳, אלא ׳ונטמטם׳. **כ.** לשון הפסוק, ׳אַל תְּשַׁקְּצוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ וְלֹא תִטַּמְּאוּ בָּהֶם וְנִטְמֶתֶם בָּם׳. **כא.** שאם הוא מלשון טומאה, היה צריך לכתוב ׳וְנִטְמֵאתֶם׳, עם אל״ף. **כב.** שהתי״ו מתחלפת בטי״ת באותיות דטלנ״ת. ע״פ **מהרש״א** (ח״א ד״ה אל). **כג.** לשון המשנה, רבי דוסתאי ברבי ינאי משום רבי מאיר אומר, כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, שנאמר (דברים ד, ט) ׳רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך׳. יכול אפילו תקפה עליו משנתו [- ששכחה בעל כרחו מפני שחמורה עליו], תלמוד לומר (שם) ׳ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך׳, הא אינו מתחייב בנפשו עד שישב ויסירם מלבו. **כד.** לשון הפסוק, ׳רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לִבָּנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ׳. **כה. רבינו יונה** פירש, שיטעה ויאסר המותר ויתיר האסור, ונמצאת תקלה באה על ידו. ונקרא פושע מפני ששגגת תלמוד עולה זדון. **ובמגן אבות לרשב״ץ** דחה פירוש רבינו יונה, ופירש, שהוא מפני השכחה עצמה, שהיתה עמו תורה משמרתו מהמות, ושכחה בפשיעתו, וכדאי הוא שיתחייב בנפשו. **והרע״ב** הביא את שני הפירושים. **כו.** מדברי רבינו מתבאר, שתלמיד חכם שעובר איזו עבירה, ועל ידי כן נטמטם לבו והוא שוכח תלמודו, עובר באיסור לשכוח דברי תורה, ודינו כתלמיד חכם שפורש מן התורה, שעליו נאמר ׳מעוות לא יוכל לתקון׳. **כז.** לשון הפסוק,

(קהלת א, טו) ׳מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לְתִקֵּן׳, כִּדְאָמְרִינַן בַּחֲגִיגָה (ט, א).

אַחַר כָּךְ, שָׁאֲלוּ לַנְּבוּאָה וְכוּ׳, דִּבְסוֹף מַסֶּכֶת סוֹטָה (פ״ט מט״ו) אָמְרִינַן, יִרְאַת חֵטְא מְבִיאָה לִידֵי חֲסִידוּת, וַחֲסִידוּת מְבִיאָה לִידֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מְבִיאָה לִידֵי תְּחִיַּת הַמֵּתִים. וּמִי שֶׁאֵינוֹ יֵרֵא חֵטְא, אֵינוֹ בָּא לִכְלַל חֲסִידוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לִידֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לִידֵי תְּחִיַּת הַמֵּתִים, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ זַ״ל (כתובות קיא, ב) עַל פָּסוּק (ישעיהו כו, יד) ׳מֵתִים בַּל יִחְיוּ׳ וְכוּ׳. לָכֵן אוֹמֶרֶת

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

הנבואה תובעת עונש על שהתבטל רוח הקודש
המביא לתחיית המתים

שהיה ישר מתחילתו ונתעוות, כגון מי שהיה תלמיד חכם, שפרש מן התורה, אינו יכול לתקן עצמו, כִּדְאָמְרִינַן במשנה בַּחֲגִיגָה (ט, א)[כח], ולכן, אמרה החכמה שאין תקנה לחוטא, אלא עונשו הוא שתרדף אותו הרעה, והיינו שימות. והיינו, משום שהחכמה טוענת, שאין להענישו על החטא שחטא בלבד, רק גם על מה שבסיבת החטא נסתמה ממנו החכמה, ונשכחה ממנו התורה, ונחשב כמו שהוא פרש ממנה, שעל כך הזהירה התורה ׳ושמור נפשך מאד׳ דמשמע שמסכן עצמו. ועוד טוענת החכמה, שאין לו תיקון, לפי שהוא בכלל מה שנאמר ׳מעוות לא יכול לתקון׳, ועל כן היא תובעת שתרדף אותו הרעה, עד שימות, מחמת שכחת התורה שנגרמה בחטאו.

אַחַר כָּךְ, שָׁאֲלוּ לַנְּבוּאָה וְכוּ׳ חוטא מה ענשו, והיא השיבה להם ׳הנפש החוטאת היא תמות׳. ויש לבאר כוונתה, בהקדם מה דִּבמשנה בְּסוֹף מַסֶּכֶת סוֹטָה (פ״ט מט״ו)[כט] אָמְרִינַן, יִרְאַת חֵטְא מְבִיאָה לִידֵי חֲסִידוּת, וַחֲסִידוּת מְבִיאָה לִידֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מְבִיאָה לִידֵי תְּחִיַּת הַמֵּתִים - שרוח הקודש תידבק במתים, ועל ידי כן יקומו לתחיה[ל]. וּמִי שֶׁאֵינוֹ יֵרֵא חֵטְא, אלא הוא חוטא, אֵינוֹ בָּא לִכְלַל חֲסִידוּת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שאינו בא לִידֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שאינו בא לִידֵי תְּחִיַּת הַמֵּתִים, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רבותינו זַ״ל בגמרא (כתובות קיא, ב)[לא] עַל הַפָּסוּק (ישעיהו כו, יד)[לב] ׳מֵתִים בַּל יִחְיוּ׳ וְכוּ׳, שעמי הארץ אינם קמים לתחייה

ציונים ומקורות

׳מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לְתִקֵּן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהֻמָּנוֹת׳. **כח.** לשון המשנה, עבר הרגל ולא חג, אינו חייב באחריותו, על זה נאמר ׳מעוות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות׳ וכו׳. רבי שמעון בן יוחי אומר, אין קורין מעוות אלא למי שהיה מתוקן בתחילה ונתעוות, ואיזה, זה תלמיד חכם הפורש מן התורה. **כט.** לשון המשנה, רבי פנחס בן יאיר אומר, זריזות מביאה לידי נקיות, ונקיות מביאה לידי טהרה, וטהרה מביאה לידי פרישות, ופרישות מביאה לידי קדושה, וקדושה מביאה לידי ענוה, וענוה מביאה לידי יראת חטא, ויראת חטא מביאה לידי חסידות, וחסידות מביאה לידי רוח הקדש, ורוח הקדש מביאה לידי תחיית המתים, ותחיית המתים בא על ידי אליהו זכור לטוב אמן, ע״כ. וראה **בתוס׳ יו״ט** (שם), שכל זה ליתא בבבלי ולא בירושלמי בנוסח המשנה, ולא בגמרא דהכא, אבל בלשון אחרת שנויה בברייתא דסוף פרק קמא דעבודה זרה דף כ׳ (ע״ב) בבבלי. **ל.** ע״פ **תוס׳ יו״ט** (סוטה שם). **לא.** לשון הגמרא, אמר רבי אלעזר, עמי הארצות אינן חיים, שנאמר ׳מתים בל יחיו׳ וגו׳, תניא נמי הכי, ׳מתים בל יחיו׳, יכול לכל, תלמוד לומר ׳רפאים בל יקומו׳, במרפה עצמו מדברי תורה הכתוב מדבר. אמר ליה רבי יוחנן, לא ניחא למרייהו דאמרת להו הכי, ההוא במרפה עצמו לעבודת כוכבים הוא דכתיב. אמר ליה, מקרא אחר אני דורש דכתיב (ישעיהו כו, יט) ׳כי טל אורות טליך וארץ רפאים תפיל׳, כל המשתמש באור

הַנְּבוּאָה, דְּהַיְנוּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, הוּא לֹא הִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת יְרֵא חֵטְא וְלִזְכּוֹת לְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ דְּהַיְנוּ הַנְּבוּאָה, שֶׁאָז הָיָה זוֹכֶה גַּם כֵּן לְתְחִיַּת הַמֵּתִים, מִשּׁוּם הָכִי תָּמוּת 'הַנֶּפֶשׁ הַחֹטֵאת' וְכוּ'.

שָׁאֲלוּ לַתּוֹרָה וְכוּ', דְּאָמְרִינַן בַּמִּדְרָשׁ (איכ"ר פתיחתא ב'), 'וְאֹתִי עָזְבוּ וְאֶת תּוֹרָתִי לֹא שָׁמָרוּ' (ירמיהו טז, יא), הַלְוַאי שֶׁ'אוֹתִי עָזְבוּ' 'וְאֶת תּוֹרָתִי שָׁמְרוּ', שֶׁמִּתּוֹךְ כָּךְ הַמָּאוֹר שֶׁבָּהּ מַחֲזִירָן

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

בתחיית המתים[לג]. לָכֵן אוֹמֶרֶת הַנְּבוּאָה, דְּהַיְנוּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ[לד], הוּא - החוטא הזה, לֹא הִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת יְרֵא חֵטְא, וְלִזְכּוֹת על ידי כן לחסידות ולְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, דְּהַיְנוּ הַנְּבוּאָה, שֶׁאָז הָיָה זוֹכֶה גַּם כֵּן לִתְחִיַּת הַמֵּתִים, הבאה על ידי רוח הקודש, מִשּׁוּם הָכִי תָּמוּת 'הַנֶּפֶשׁ הַחֹטֵאת' בעולם הזה, ולא תזכה לתחיית המתים וְכוּ'.

תשובת התורה, שהבאת קרבן תביא להכרת הקב"ה ולחזרה בתשובה

ושוב שָׁאֲלוּ לַתּוֹרָה וְכוּ' חוטא מה ענשו, והיא השיבה, יביא קרבן ויתכפר לו.

ותשובת התורה, תתבאר בהקדם מה דְּאָמְרִינַן בַּמִּדְרָשׁ (איכ"ר פתיחתא ב)[לה] על הפסוק (ירמיהו טז, יא)[לו] 'וְאֹתִי עָזְבוּ וְאֶת תּוֹרָתִי לֹא שָׁמָרוּ', הַלְוַאי שֶׁאַף אם 'אוֹתִי עָזְבוּ' - היו עוברים על כל העבירות, ואף עובדים עבודה זרה, ועוזבים את האמונה בי, 'וְאֶת תּוֹרָתִי שָׁמְרוּ' - אבל עדיין היו עוסקים בלימוד התורה, שֶׁמִּתּוֹךְ כָּךְ - שהיו עוסקים בלימוד התורה, הַמָּאוֹר שֶׁבָּהּ - האור הגנוז הטמון בתורה[לז], שמאיר לעוסקים בה את הדרך הנכונה, היה מַחֲזִירָן

ציונים ומקורות

תורה, אור תורה מחייהו. וכל שאין משתמש באור תורה, אין אור תורה מחייהו, כיון דחזייה דקמצטער אמר ליה, רבי, מצאתי להן תקנה מן התורה, 'ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום' (דברים ד, ד), וכי אפשר לדבוקי בשכינה, והכתיב (דברים ד, כד) 'כי ה' אלהיך אש אוכלה'. אלא כל המשיא בתו לתלמיד חכם, והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים, והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה.

לג. לשון הפסוק, 'מֵתִים בַּל יִחְיוּ רְפָאִים בַּל יָקֻמוּ לָכֵן פָּקַדְתָּ וַתַּשְׁמִידֵם וַתְּאַבֵּד כָּל זֵכֶר לָמוֹ'. **לד.** נראה מדברי רבינו, שמה שעמי הארץ אינם חיים, היינו משום שמחמת שהם עמי הארץ, לא היו יראי חטא, ועל ידי כן לא באו לידי חסידות, ולידי רוח הקודש, המביאים לידי תחיית המתים. והיינו שרבינו סובר, שמה שאמרו שעמי הארץ אינם חיים, אין זה בסתם הארץ שאינו בקי בתורה, אבל הוא ירא חטא [שעליו שנינו (אבות פ"ב מ"ה) ולא עם הארץ חסיד, וביארו **רבינו יונה והברטנורא**, שמכל מקום יכול להיות ירא חטא, לפי שהוא בקי בטיב משא ומתן]. אלא בעם הארץ שאין בו יראת חטא ועלול לעבור על עבירות חמורות, וכגון עם הארץ שעליו אמרו (פסחים מט, ב) שמותר לקורעו כדג ביום הכפורים וכו'

[עיין **ריטב"א** (פסחים שם ד"ה עם הארץ)]. **לה.** משמע מדברי רבינו, שנבואה ורוח הקודש הם דבר אחד. וז"ל **התוס' יו"ט** (אהלות פי"ז מ"א), כי גם רוח הקודש מכלל מדרגות הנבואה הוא. ואף על פי שהמדברים ברוח הקודש אינם נביאים, עכ"ל. ועיין **רד"ק** (הקדמה לתהלים), **וריקאנטי** (שמות ו, ג), בביאור החילוקים שבין נבואה לרוח הקודש. **לה.** לשון המדרש, רב הונא ורבי ירמיה בשם רבי חייא בר אבא אמרי, כתיב 'ואותי עזבו ואת תורתי לא שמרו', הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו, מתוך שהיו מתעסקין בה, המאור שבה היה מחזירן למוטב, ע"כ. הטעם שהמדרש דרש כן, הוא לפי שהוקשה לו, שמאחר שנאמר 'אותי עזבו' הרי הכל בכלל, גם העוון של ביטול תורה, וקשה, למה חזר ואמר 'ואת תורתי לא שמרו'. ועל כן דרש, שהקב"ה אומר, שאף אם היו עוברים על כל העבירות שבתורה, אם רק לא היו עוזבים את העסק בתלמוד תורה, לא היה הקב"ה מעניש אותם. ע"פ **מתנות כהונה**. **לו.** לשון הפסוק, 'וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֲבוֹתֵיכֶם אוֹתִי נְאֻם ה' וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיַּעַבְדוּם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם וְאֹתִי עָזָבוּ וְאֶת תּוֹרָתִי לֹא שָׁמָרוּ'. **לו.** ראה סוטה (כא, א), את זו דרש רבי מנחם בר יוסי 'כי נר

לְמוּטָב. שֶׁהֲרֵי לְפִי מַאֲמַר הַתּוֹרָה צָרִיךְ שֶׁיָּבִיא קָרְבָּן, שֶׁטַּעַם הַקָּרְבָּן הוּא לְהוֹרוֹת עַל מְצִיאוּת ה'. וְזֶהוּ שֶׁהַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת, הַחוֹטֵא שֶׁעָזַב הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וַעֲדַיִן לֹא נִתְקָרֵב, יָבִיא קָרְבָּן חֶלְקֵי הַקְּרֻשָּׁה שֶׁנִּתְפַּזְּרוּ, אָמַר, יַעֲשֶׂה וְיַחְשֹׁב בְּלִבּוֹ שֶׁיֵּשׁ מְצִיאוּת ה'. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּי קָדוֹשׁ הוּא וְחָפֵץ לְהַצְדִּיק, וּמְבַקֵּשׁ כְּבְיָכוֹל לִטֹּל אֶת שֶׁלּוֹ, דְּהַיְנוּ לְקַבֵּץ כָּל חֶלְקֵי הַקְּרֻשָּׁה שֶׁנִּתְפַּזְּרוּ בין

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

לְמוּטָב - לדרך הישרה, לחזור בתשובה, ולשמור את כל המצוות, ולהדבק בהקב"ה, ולא היו נענשים. שֶׁהֲרֵי - נמצא מבואר שלְפִי מַאֲמַר הַתּוֹרָה - הכתוב בתורה, צָרִיךְ החוטא שֶׁיָּבִיא קָרְבָּן, והיינו לפי שהעסק בתורה יש בכוחו להחזיר למוטב, וכמו כן כשהחוטא אינו עוסק בתורה, ולכן אינו זוכה שהמאור שבתורה יחזירו למוטב, מכל מקום, משיבה התורה עצה להחזירו למוטב על ידי שיביא קרבן, שֶׁטַּעַם הַקָּרְבָּן הוּא לְהוֹרוֹת עַל מְצִיאוּת ה'[לח], ועל ידי שהחוטא יחזור להכיר במציאות של הקב"ה, יחזור בתשובה על כל חטאיו. וְזֶהוּ שֶׁהַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת, הַחוֹטֵא שֶׁעָזַב את הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וַעֲדַיִן לֹא נִתְקָרֵב - על ידי לימוד התורה, ולא חזר בתשובה להקב"ה, יָבִיא קָרְבָּן, וְעל ידי כן יַחְשֹׁב בְּלִבּוֹ שֶׁיֵּשׁ מְצִיאוּת ה', ויתקרב שוב אליו, ויחזור בתשובה. ועל ידי כן יתכפר לו על חטאיו.

הקב"ה חפץ להצדיק, והוא מכפר גם בתשובה לבד

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כִּי - מפני שקָדוֹשׁ הוּא, וְהוּא חָפֵץ לְהַצְדִּיק - לזכות את ברואיו, אף אלו שחטאו לפניו, כמבואר במדרש (שמו"ר ט, א)[לט], וְהוּא גם מְבַקֵּשׁ כְּבְיָכוֹל לִטֹּל אֶת שֶׁלּוֹ, דְּהַיְנוּ לְקַבֵּץ את כָּל חֶלְקֵי הַקְּרֻשָּׁה - שהם של הקב"ה, שֶׁעל ידי העבירות נִתְפַּזְּרוּ בין

ציונים ומקורות

מצוה ותורה אור׳ (משלי ו, כג), תלה הכתוב את המצוה בנר, ואת התורה באור, את המצוה בנר, לומר לך, מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה, ואת התורה באור, לומר לך, מה אור מגין לעולם, אף תורה מגינה לעולם.

לח. זה לשון **התיבות עולם** (למהר"ל מפראג, נתיב העבודה פ"א), כי כאשר מקריבין אליו קרבן, מורה כי הכל שלו, וכאשר הכל הוא שלו, אם כן, אין זולתו והוא יתברך אחד׳, ע"כ. **ובגבורות ה'** (פ"מ ד"ה רבי בנאי) כתב ז"ל, כי כל ענין הקרבן הוא להודיע, כי בהתבונן מציאות השם יתברך, אין אצל מדריגתו מציאות לשום נמצא, כי הוא יתברך נבדל מכל חומר בעולם וכו׳. וז"ל **התורת העולה** (להרמ"א ח"ב פ"ג), היו מקריבין בזמן המקדש קרבנות להורות על חידוש העולם, עיי"ש שהאריך. ועיין עוד **ברמב"ן** (ויקרא א, ט), שביאר טעם הקרבנות באופן אחר. ואלי יש לומר, שרבינו מתכוין גם לדעת **הרמב"ם במורה הנבוכים** (ג, מו, הו"ד ברמב"ן שם), כי טעם הקרבנות הוא, לעקור מישראל את דעותיהם הנפסדות של המצריים והכשדים, שהיו עובדים לבקר וצאן, עיי"ש. והרי גם לדבריו, ענין הקרבנות הוא להורות על מציאות ה׳, על ידי עקירת הדעות של עובדי העבודה זרה.

לט. לשון המדרש, מהו ׳וכל חפצי אעשה׳ (ישעיהו מו, י), שהוא חפץ להצדיק בריותיו, שנאמר (ישעיה מב, כא) ׳ה׳ חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר׳, ואינו חפץ לחייב בריה, שנאמר (יחזקאל לג, יא) ׳אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה׳, לכך נאמר ׳וכל חפצי אעשה׳. וכן בפסיקתא רבתי (פיסקא מ - בחודש השביעי), אימתי הקדוש ברוך הוא דן את העולם ומזכה אותם, בר"ה הוא דן את בריותיו ומזכה אותם, שהוא חפץ לזכות בריותיו ולא לחייבם וכו׳, אמר הקדוש ברוך הוא בשעה שאני נוצח אני מפסיד, ובשעה שאני נצוח אני משתכר, נצחתי לדור המבול

תְּשׁוּבָה, יְתַקֵּן הַמְעֻוָּת, יַחְזִיר הַנִּיצוֹצוֹת לַקְּדֻשָּׁה וְיִתְכַּפֵּר לוֹ.

וְהַשְׁתָּא רָבָא שַׁפִּיר קָאָמַר, כֹּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בִּשְׁלֵמוּת וּבְכָל לִבּוֹ, אֵינוֹ צָרִיךְ וְכוּ׳, כִּי מֵעַצְמוֹ יוֹדֶה עַל מְצִיאוּת ה׳ בְּלִי קָרְבָּן, אִם יִתְעַסֵּק בָּהּ בְּלֵב שָׁלֵם.

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

הקליפות[מ], **אָמַר**, שהתקנה לחוטא היא שיַעֲשֶׂה **תְּשׁוּבָה**, ובכוחה **יְתַקֵּן הַמְעֻוָּת**, ועל ידי כן יצאו חלקים אלו מבין הקליפות, **ויַחְזִיר** את **הַנִּיצוֹצוֹת לַקְּדֻשָּׁה**, **וְיִתְכַּפֵּר** לוֹ על חטאיו, גם אם לא יביא קרבן[מא].

העוסק בתורה, המאור שבה מחזירו למוטב ואינו צריך קרבן

וְהַשְׁתָּא - עתה שהתבאר, שאם החוטא יעסוק בתורה, המאור שבה יחזירנו למוטב, ורק למי שאינו עוסק בתורה, מחייבת התורה שיביא קרבן כדי להתכפר, מתורצת הסתירה שבגמרא אם דווקא כשעוסק בפרשת הקרבנות מתכפרים עוונותיו. לפי **שרָבָא שַׁפִּיר קָאָמַר** במנחות, **כֹּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה**, כלומר, שעוסק בה **בִּשְׁלֵמוּת**[מב] **וּבְכָל לִבּוֹ** - בכל רצונו, **אֵינוֹ צָרִיךְ וְכוּ׳** לא עולה ולא חטאת ולא מנחה ולא אשם, **כִּי מֵעַצְמוֹ יוֹדֶה עַל מְצִיאוּת ה׳ אף בְּלִי קָרְבָּן, אִם יִתְעַסֵּק בָּהּ בְּלֵב שָׁלֵם**, לפי

ציונים ומקורות

והפסדתי, שאבדתי כל אותן האוכלוסים וכו׳, וכן בדור הפלגה, וכן בסדומיים, אבל במעשה העגל נצחני משה וכו׳, ונשתכרתי כל אותם האוכלוסים, הוי מזכה אני לכל בריותיי שלא נפסיד, לפיכך בר״ה אני מזכה בריותי. **מ.** ראה **פרי עץ חיים** (למוה״ר חיים ויטאל, שער העמידה פי״ט ד״ה תקע) **עץ חיים** (שער הכללים פ״א). וז״ל **בליקוטי תורה** (פרשת כי תצא ד״ה כי תצא), הנה הגליות הוצרך לברר ניצוצי קדושה שנתערבו בחטא אדם הראשון, בתוך הקליפות, שעירב טוב ברע, כנודע. וראה עוד בזה, **שער הגלגולים** (הקדמה טו) **קב הישר** (פרק צ) **אור החיים** (בפרשתינו ז, לז). **ובשל״ה** (שער האותיות אות הקו״ף - קדושת הזווג אות שנד) כתב, מי שחטא צריך לעשות תשובה לקדש עצמו, להביא הששה קצוות לשרשם בבינה, ששם היין משומר, וזה סוד ׳תשובה׳, החזרת הענפים לשרשם. **מא.** נראה שכוונת רבינו היא, שלפי שהקב״ה רוב חפצו להצדיק את ברואיו, וגם רוב חפצו להחזיר את הניצוצות ׳שלו׳ לקדושה, על כן אמר ותיקן, שהתשובה לבד אף בלי קרבן יועיל לו ויתכפר לו ויתוקן הכל. היוצא מדברי רבינו, שאכן כל אחד מהנשאלים ׳חוטא מה ענשו׳, השיב כפי בחינתו. החכמה השיבה שהרעה תרדפנו, לפי שעל ידי חטאו נפגמה **חכמתו** והגיע לשכחת התורה. הנבואה השיבה שימות, לפי שמחמת חטאו גרם שלא יגיע **לרוח הקודש שהיא כנבואה**, והיא היתה מביאה אותו לתחיית המתים. התורה השיבה שיביא קרבן ויתכפר, לפי שענין הקרבנות התחדש בתורה, וע״י כך מתברר לאדם מציאות ה׳ ומחזירו למוטב כמו המאור שבתורה. והקב״ה השיב שיעשה תשובה, לפי שהקב״ה חפץ להצדיק, וחפץ לקבץ ניצוצות שלו שנתפזרו בין הקליפות, וזהו ענין התשובה לשוב לשורש. **מב.** יש לעיין האם כוונת ׳בשלמות׳ הוא שעוסק בתורה לשמה, או שמא הכוונה שעוסק בה בכל כוחו. אמנם נראה מדברי רבינו, שמה שהמאור בתורה מחזיר האדם למוטב, הוא רק כשהלימוד הוא בשלימות. וראה באופן קרוב לזה, **באור החיים** (ויקרא כו, יד), שז״ל, ׳ואם לא תשמעו לי׳, פירוש, ׳לי׳ לשמי, שהגם שילמדו התורה, אם לא יהיה הלימוד לשמו יתברך, ׳ולא יעשו את כל המצות האלה׳, פירוש, אין מציל מיד יצר הרע, ויבואו לידכם עבירות, שאין מציל מהיצר אלא תורה לשמה, ע״כ. **ובדעת קדושים** (להרב רפאל כ״ץ מהמבורג זצ״ל, דרוש ה, יא, ב) כתב גם כן, שעל חטאים במזיד מכפר רק לימוד תורה לשמה. וגם **בנחל קדומים** (להחיד״א, פרשת תצוה אות יא) כתב בשם רבינו אפרים, ׳כי כל העוסק בתורה **לשמה** אינו צריך קרבן, כי התורה מכפרת׳. אמנם **בשם משמואל** (תרע״ט ליל ב׳ דר״ה ד״ה איתא) כתב ז״ל, כי תורה, אף על פי שאינה כל כך לשמה, מכל מקום, היא עצמה משומרת מכוחות החיצונים, וכבש״ס ברכות (כב, א) שדברי תורה אינם מקבלין טומאה, ועל כן

וְאַבְרָהָם אָמַר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁמָּא יֶחֱטְאוּ לְפָנֶיךָ וְיִבַּטְלוּ הַתּוֹרָה, וְתַעֲשֶׂה לָהֶם כְּדוֹר הַמַּבּוּל וּכְדוֹר הַפַּלָּגָה, כְּלוֹמַר, כְּתְשׁוּבַת הַחָכְמָה וְהַנְּבוּאָה, שֶׁדּוֹר הַמַּבּוּל מֵתוּ, וְדוֹר הַפַּלָּגָה רְדַפְתָּם רָעָה.

אָמַר לוֹ, לֹא אֶעֱשֶׂה, אֶלָּא כְּמַאֲמַר הַתּוֹרָה שֶׁיָּבִיא קָרְבָּן, וּבְוַדַּאי שֶׁיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה, שֶׁבְּלֹא תְּשׁוּבָה, ״זֶבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵבָה״ (משלי כא, כז ראה זבחים ז, ב). נִמְצָא שֶׁחִיּוּב הַקָּרְבָּן גּוֹרֵם לוֹ לְהִתְוַדּוֹת וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְגוֹרֵם נַמִּי הִתְקָרְבוּת לַמָּקוֹם, לֶאֱסֹף פְּזוּרִים וּלְקָרֵב רְחוֹקִים.

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

שהמאור שבתורה יחזירו למוטב, ויגיע להכיר את מציאות הבורא, ויחזור בתשובה על חטאיו, ויתכפר לו, והיינו כשעוסק בה בשלימות, שדווקא באופן זה יבוא להכרת מציאות הקב״ה.

על ידי הקרבנות יתקיימו התשובות של התורה והקב״ה

וְאַבְרָהָם[מג] **אָמַר לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא** בברית בין הבתרים, **שֶׁמָּא** ישראל **יֶחֱטְאוּ לְפָנֶיךָ**, וגם **יְבַטְּלוּ** עצמם מן **הַתּוֹרָה** ולא יעסקו בה, ולא יזכו לכך שהמאור שבתורה יחזירם למוטב, ומתוך כך לא יכירו את מציאות הבורא, ולא יחזרו בתשובה, ועל כן שמא **תַּעֲשֶׂה לָהֶם** - ותענישם **כְּדוֹר הַמַּבּוּל וּכְדוֹר הַפַּלָּגָה, כְּלוֹמַר, כְּתְשׁוּבַת הַחָכְמָה** - שחוטא תרדף רעה, **וְכִתְשׁוּבַת הַנְּבוּאָה**, שהנפש החוטאת היא תמות, **שֶׁדּוֹר הַמַּבּוּל מֵתוּ** מחמת עוונותיהם, ונתקיים בהם הפסוק ״**הַנֶּפֶשׁ הַחֹטֵאת הִיא תָּמוּת**״, **וְדוֹר הַפַּלָּגָה רְדַפְתָּם רָעָה**, ונתפזרו על פני כל הארץ, ונתקיים בהם הפסוק ״חַטָּאִים תְּרַדֵּף רָעָה״.

וְאָמַר - ענה לו הקב״ה לאברהם, **לֹא אֶעֱשֶׂה** לישראל שחוטא, לא כתשובת החכמה, ואף לא כתשובת הנבואה, **אֶלָּא כְּמַאֲמַר הַתּוֹרָה שֶׁהחוטא יָבִיא קָרְבָּן, וּבְוַדַּאי שֶׁיַּעֲשֶׂה** גם **תְּשׁוּבָה** עם הקרבן[מד], שֶׁהרי קרבן שהרשעים מקריבים להקב״ה, **בְּלֹא** לעשות **תְּשׁוּבָה** על עוונותיהם, הוא ״**זֶבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵבָה**״ (משלי כא, כז)[מה] - ואינו מתקבל לרצון לפניו (זבחים ז, ב)[מו], **וְנִמְצָא שֶׁחִיּוּב הַקָּרְבָּן, גּוֹרֵם לוֹ לְהִתְוַדּוֹת** על עוונותיו, **וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, וְגוֹרֵם נַמִּי** על ידי התשובה, **הִתְקָרְבוּת** של החוטא **לַמָּקוֹם, לֶאֱסֹף** הניצוצות **הַפְּזוּרִים, וּלְקָרֵב** את **הָרְחוֹקִים** - הניצוצות שהתרחקו מהקדושה. ונמצא שיתקיימו בישראל, גם עצת התורה,

ציונים ומקורות

מועילה נמי לאדם שהמאור שבה יחזירהו למוטב.

מג. פירוש, אין סתירה בין הגמרא במנחות להגמרא בתענית, לפי שבמנחות מדובר במי שעוסק בתורה, ואילו בתענית התחדש שאף אם אינו עוסק בתורה, יש לו כפרה על ידי קריאת פרשת הקרבנות.

מד. ז״ל **המאירי** (מגילה שם ד״ה ר״ח), וכשאין קרבנות, זכירתן עולה לנו במקום הקרבתן, שלא הקרבן מכפר, אלא התשובה הבאה בסבתו, והרי אף הזכירה משמשת כך, ואף התפילה עומדת להם בזו, ע״כ. וראה עוד בזה **ברמב״ן** (ויקרא א, ט).

מה. לשון הפסוק, ״זֶבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵבָה אַף כִּי בְזִמָּה יְבִיאֶנּוּ״.

מו. לשון הגמרא, ואמר רבא, עולה דורון היא, היכי דמי, אי דליכא תשובה, ״זבח רשעים תועבה״. ואי דאיכא תשובה, התניא, עבר על מצות עשה ושב, לא זז משם עד שמוחלים לו. אלא שמע מינה, דורון הוא.

תִּינַח וְכוּ', בְּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, כְּבָר תִּקַּנְתִּי לָהֶם סֵדֶר וְכוּ'.

וְזֶהוּ הַטַּעַם שֶׁכְּשֶׁהָיוּ כּוֹפְרִים בָּעִקָּר בִּימֵי אֵלִיָּהוּ, כְּדֵי לְהַחְזִירָן לְמוּטָב שֶׁיּוֹדוּ עַל מְצִיאוּת ה', עָשָׂה קָרְבָּן, וְאָמַר 'וְיִתְּנוּ לָנוּ שְׁנַיִם פָּרִים' (מלכים א יח, כג), וְאָז עָנוּ כָּל הָעָם וְאָמְרוּ (שם פסוק לט) 'ה' הוּא הָאֱלֹהִים'.

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

שיביא קרבן ויתכפר לו, וגם עצת הקב"ה עצמו, שיעשה תשובה ויתכפר לו, ועל ידי זה יחזרו ניצוצות הקדושה למקומן.

גם הקריאה בסדר הקרבנות נחשבת כהקרבת קרבנות

ועל כך אמר אברהם להקב"ה, **תִּינַח וְכוּ'** - נוח הדבר להבינו, בזמן שבית המקדש קיים ומקריבים שם את הקרבנות, אבל **בְּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ**, ולא יוכלו להקריב קרבנות, מה תהא עליהם, ואיך יתכפרו שלא יענישם הקב"ה. והשיב לו הקב"ה, **כְּבָר תִּקַּנְתִּי לָהֶם סֵדֶר וְכוּ'** קרבנות, בזמן שקוראין בהן לפני, מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני, ואני מוחל להם על כל עונותיהם, שקריאת סדר הקרבנות חשובה לפני הקב"ה כהקרבת הקרבנות עצמם, וגם על ידם מתקרב האדם להקב"ה[מז].

קרבנו של אליהו בירר מציאותו של הקב"ה

וְמה שכתבנו, שעל ידי הקרבן חוזר החוטא להכיר במציאות הקב"ה, **וְזֶהוּ הַטַּעַם, שֶׁכְּשֶׁהָיוּ ישראל כּוֹפְרִים בָּעִקָּר** - באמונה בהקב"ה, ולא הכירו במציאות הקב"ה, אלא הלכו אחרי העבודה זרה של הבעל, **בִּימֵי אֵלִיָּהוּ** הנביא, אז **כְּדֵי לְהַחֲזִירָן** לישראל **לְמוּטָב** - לדרך הטובה, **שֶׁיּוֹדוּ עַל מְצִיאוּת ה'**, ולא יעבדו עוד עבודה זרה, **עָשָׂה** אליהו **קָרְבָּן** להקב"ה בהר הכרמל, **וְאָמַר** לישראל **'וְיִתְּנוּ לָנוּ שְׁנַיִם פָּרִים'** (מלכים א יח, כג)[מח], **וְאָז** אחרי שהקריב אליהו את קרבנו, והעם ראו איך שירדה אש מן השמים ונתקבל קרבנו, **עָנוּ כָּל הָעָם וְאָמְרוּ** (שם פסוק לט)[מט] **'ה' הוּא הָאֱלֹהִים'**, לפי שעל ידי הקרבן, הגיעו

ציונים ומקורות

מז. לכאורה כוונת רבינו היא, שכמו שבקרבנות ממש בודאי המקריב יעשה גם כן תשובה, כך גם בקריאת פרשת הקרבנות, המבוקש הוא שעם קריאת הפרשיות יחזרו גם בתשובה, ויתקיימו שתי העצות, של התורה על הקרבנות, ושל הקב"ה על התשובה. ונראה מדברי רבנו, שמה שקוראים בפרשת הקרבנות, אין נחשב על ידי כך ש'עוסקים בתורה', ושהמאור שבתורה יחזירם למוטב, והיינו כמו שנתבאר, שדווקא העסק בתורה בשלימות מביא להכרה במציאות הקב"ה. אלא שקריאת סדר הקרבנות יש בכוחה להועיל לחוטא לקרבו אל הקב"ה. וראה סוף דברי רבינו להלן, שעל ידי קריאת סדר הקרבנות יחזרו לעסוק בתורה. היוצא מדברי רבינו, שאברהם אבינו חשש שמא אם ישראל יחטאו ויבטלו מן התורה, הקב"ה יעשה עמם כעצת החכמה וכעצת הנבואה שתרדפם רעה וימותו ח"ו. והקב"ה השיב שלא יעשה כעצתם, אלא רק כעצת התורה שיביאו קרבן, או שיקראו בפרשיות הקרבנות, וממילא תתקיים בזה גם עצת הקב"ה עצמו שיעשו תשובה, כיון שצריך תשובה עם הקרבן.

מח. לשון הפסוק, 'וְיִתְּנוּ לָנוּ שְׁנַיִם פָּרִים וְיִבְחֲרוּ לָהֶם הַפָּר הָאֶחָד וינתחהו וְיָשִׂימוּ עַל הָעֵצִים וְאֵשׁ לֹא יָשִׂימוּ וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת הַפָּר הָאֶחָד וְנָתַתִּי עַל הָעֵצִים וְאֵשׁ לֹא אָשִׂים'. והיינו שפר אחד היה לנביאי הבעל שיקריבם, והפר השני הקריב אליהו להקב"ה. ובהמשך הפרק שם, מסופר איך שלקרבן של הבעל לא ירדה אש, ואילו לקרבנו של אליהו להקב"ה ירדה אש מן השמים ונתקבל הקרבן, ומכך נתוכחו העם שה' הוא האלוקים וחזרו בתשובה.

מט. לשון הפסוק, 'וַיַּרְא כָּל הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ ה' הוּא

וְאֵין הָכִי נַמִּי, שֶׁאִם לֹא הָיוּ מְבַטְּלִים הַתּוֹרָה, לֹא הָיוּ חוֹטְאִים, שֶׁהַתּוֹרָה מַגִּנָּא וּמַצְלָא (סוטה כא, א). וְזֶהוּ מַה שֶּׁאָמַר רָבָא, כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה אֵינוֹ צָרִיךְ וְכוּ'.

אֶלָּא שֶׁכֵּיוָן שֶׁחָטְאוּ, הוּא סִימָן שֶׁבִּטְּלוּ הַתּוֹרָה, וְהַתְקִין שֶׁלָּהֶם הוּא לִלְמֹד סֵדֶר הַקָּרְבָּנוֹת, כְּדֵי לָשׁוּב אֶל ה', וְלַחֲזֹר וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה.

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְבוֹאָר

ישראל שוב להכיר במציאות הקב"ה, וחזרו בתשובה[נ].

וְאֵין הָכִי נַמִּי, שֶׁאִם לֹא הָיוּ מְבַטְּלִים מלימוד **הַתּוֹרָה, לֹא הָיוּ חוֹטְאִים** מתחילה כלל, **מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹרָה**[נא] **מַגִּנָּא** - מגינה על הלומדה שלא יחטיאנו היצר הרע, **וּמַצְלָא** - והיא מצילה את הלומדה מן הפורענות (סוטה כא, א). **וְזֶהוּ מַה שֶּׁאָמַר רָבָא, כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה אֵינוֹ צָרִיךְ וְכוּ'** לא עולה ולא מנחה ולא חטאת ולא אשם, לפי שזכות התורה תגן עליו שלא יחטא, ולא יצטרך להביא קרבן[נב].

אֶלָּא שֶׁכֵּיוָן שֶׁחָטְאוּ, הוּא סִימָן שֶׁבִּטְּלוּ - התבטלו מלימוד **הַתּוֹרָה, וְלכן הַתְקִין שֶׁלָּהֶם הוּא לִלְמֹד סֵדֶר הַקָּרְבָּנוֹת, כְּדֵי לָשׁוּב אֶל ה', וְלַחֲזֹר וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה**[נג], **שבכוח** המאור שבה לא ישובו לחטוא שוב[נד].

ציונים ומקורות

הָאֱלֹקִים ה' הוּא הָאֱלֹקִים'. **נ.** בפשטות נראה מהפסוקים, שמה שגרם לעם לחזור בתשובה, היה מה שירדה אש מן השמים לקרבנו של אליהו, ולא לקרבנם של נביאי הבעל. רבינו מחדש, שגם עצם הקרבן שהביא אליהו, סייע להחזרת הכרת מציאותו של הקב"ה אצל העם. **נא.** לשון הגמרא, אמר רב יוסף, מצוה בעידנא דעסיק בה, מגנא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מגנא אצולי לא מצלא, תורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, מגנא ומצלא, מתקיף לה רבה, אלא מעתה דואג ואחיתופל מי לא עסקי בתורה, אמאי לא הגינה עלייהו. אלא אמר רבא, תורה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא, בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מגנא אצולי לא מצלא. מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מגנא אצולי לא מצלא. **נב.** כאן מבואר בדברי רבינו, שמה שאמר רבא כל העוסק בתורה אינו צריך וכו', היינו לפי שהתורה מגינה עליו שלא יבא לידי חטא. וכך פירש מהרש"א (ח"א מנחות שם ד"ה מ"ד). וקצת צ"ע, שמדברי רבינו לעיל משמע, שגם אחרי שחטא, אם הוא עוסק בתורה מתכפר לו בכך. ואולי יש לומר, שאין הכי נמי, שיש בתורה שתי הכוחות, האחת שמצילה את האדם שלא יבא לידי חטא, והשני, שאף אם נכשל בחטא, המאור שבתורה מחזירתו למוטב. **נג.** קצת משמע מדברי רבינו כאן, שאמנם הקרבנות מביאים לידי ההכרה במציאות הבורא, אך עדיין לא נגמר כל הבירור על ידי הקרבנות. אלא שעל ידי הקרבנות מזדכך החוטא, ועל ידי כן הוא יכול לחזור ולעסוק בתורה, ואז המאור שבתורה יגן עליו שלא יחטא עוד. **נד. תמצית הדרוש:** א. בין מה שאמרו שהעולם מתקיים על ה'מעמדות' [סדר הקרבנות], ובין מה שאמרו שהוא מתקיים על התורה [מהפסוק 'אם לא בריתי'], שניהם אמת, שהעולם מתקיים על התורה, מתוך שהיא גילתה שהקרבנות מכפרים. ב. דברי רבא במנחות, שהעוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאת, היינו כשהוא בשלימות ובכל הלב, משום שהמאור שבה מחזיר למוטב. ומה שאמר הקב"ה לאברהם שהקרבנות או העסק בפרשיות הקרבנות יכפרו על ישראל, היינו כשאין עוסקים בתורה בשלימות, ומתכפרים החטאים רק בקרבנות, או בקריאת פרשת הקרבנות. ג. על השאלה 'חוטא מה ענשו', השיבו החכמה, הנבואה והתורה והקב"ה, כל אחד לפי בחינתו. החכמה תבעה להעניש על סתימת החכמה ושכחת התורה שמחמת החטא. הנבואה תבעה להעניש על חסרון רוח הקודש שמחמת החטא. התורה מייעצת להביא הקרבנות שנתחדשו בתורה. והקב"ה חידש שגם בתשובה מתכפר, לפי שהוא חפץ להצדיק, ורוצה לקבץ את

ציונים ומקורות

הניצוצות שלו. ד. תכלית הקרבנות, לברר מציאותו יתברך. ה. אברהם חשש, שמא אם ישראל יחטאו, הקב״ה יענישם כעצת החכמה והנבואה. והקב״ה השיבו, שהוא יעשה כעצת התורה וכעצתו, שיתכפרו בקרבנות ובתשובה. ו. אליהו הקריב קרבן בהר הכרמל, כדי להחזיר לעם את הבירור במציאות הקב״ה.

לומד בחורת זרע שמשון

רוצה להבין יותר?!
מעוניין לשמוע וואטס קולע
בענייני הפרשה?!
רעיון קצר ונפלא בענינים אחרים?!
שיעור חעציתי על דרוש שלם?!

בלשון הקודש * באידיש
באנגלית * בצרפתית

'קול זרע שמשון'

ארץ ישראל
02-80-80-600

ארה"ב
716-229-4808

לונדון
0333-300-2515

עדור חדש!
3 דקות עם זרע שמשון
לעברית 130 * לאידיש 230 * לאנגלית 330

חדש!
הופיע תהילים "זרע שמשון"
לפרטים:
ארץ ישראל
02-80-80-500
052-71-66450
ארה"ב
347-496-5657